

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อสุสก—ไม่มีของตน”

อสุสก อ่านตามภาษาบาลีว่า อัต - สะ - กะ มาจากคำว่า น (ไม่ ซึ่งเป็นคำปฏิเสธ) [แปลง น เป็น อ] กับคำว่า สก (ของตน) [ซ้อน ส] จึงรวมกันเป็น อสุสก แปลว่า ไม่มีของตน แสดงถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริง ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตนเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นเพียงสิ่งที่เกิดแล้วดับไป แล้วจะไปเป็นของตนได้อย่างไร

ข้อความในปัญจสุทนี อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ รัฐบาลสูตร แสดงความเป็นจริงของคำว่า อสุสก ไว้ดังนี้

“บทว่า อสุสกโก คือ ไม่มีของตน เว้นจากของที่เป็นของตน”

ข้อความในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชนธวรวรรค ปญจวัคคยสูตร ได้แสดงความเป็นจริงของสภาพธรรมที่เกิดดับว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จึงไม่ควรที่จะมีความเห็นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถามว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง?

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลว่า ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถามว่า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า?

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลว่า เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถามว่า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา?

ภิกษุเหล่านั้น กราบทูลว่า ไม่ควรเห็นอย่างนั้น พระเจ้าข้า

(เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็โดยนัยเดียวกัน)

ธรรมเป็นสิ่งที่มีความจริง สามารถพิสูจน์ได้ทุกขณะว่าเป็นสิ่งที่มีความจริง ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ตีใจ เสียใจ ติดข้องยินดีพอใจ หงุดหงิด โกรธ ขุ่นเคือง ไม่พอใจ เป็นต้น ล้วนเป็นธรรม คือ เป็นสิ่งที่มีความจริง ทั้งหมด, ธรรม ไม่ได้หมายถึงเพียงสภาพธรรมฝ่ายดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมาย

รวมถึงสิ่งที่มีจริงทั้งหมด ชีวิตประจำวันที่ดำเนินไปนั้นไม่พ้นไปจากธรรมเลย เมื่อไม่ได้ศึกษา ย่อมไม่สามารถจะรู้ได้ว่าเป็นธรรม เพราะแท้ที่จริงแล้ว ทุกขณะเป็นธรรม มีจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ รูป เกิดขึ้นเป็นไปอยู่ตลอดเวลา จิต เจตสิก รูปนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ที่ไม่เที่ยงนั้นเพราะเกิดแล้วดับไป สภาพธรรมที่เกิดขึ้นแล้วดับไปนั้น เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะเหตุว่าตั้งอยู่ไม่ได้ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา และเป็นอนัตตา คือ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้เป็นลักษณะที่ทั่วไปแก่สภาพธรรมที่เป็นสังขารธรรมซึ่งเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยทั้งหมด

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นหนึ่ง ไม่เป็นสอง เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น เปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ **สิ่งที่มีจริงที่พระองค์ทรงแสดง พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างแจ่มแจ้งตามความเป็นจริง** พระองค์ทรงแสดงธรรมตามความเป็นจริงว่า ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา ก็เป็นจริงอย่างนั้นตามความเป็นจริงของสภาพธรรม เพราะความหมายของอนัตตา คือ ไม่ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เป็นสภาพธรรมที่ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เป็นสภาพธรรมที่บังคับบัญชาไม่ได้ และปฏิเสธต่ออดีต(ตัวตน)อย่างสิ้นเชิง เพราะเป็นแต่เพียงสภาพธรรมแต่ละหนึ่งๆ เท่านั้น

ไม่มีใครสามารถทำอะไรให้เกิดขึ้นได้เลย ทุกขณะเป็นสิ่งที่มีจริงที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย แล้วก็ดับไป เช่น **ความโกรธ** เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความติดข้องยินดีพอใจ** เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ศรัทธา** ความผ่องใสแห่งจิต เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความละอายต่อบาป** เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความเข้าใจถูกเห็นถูก** เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความจำ** เป็นธรรมอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **รูปแต่ละรูป** เป็นแต่ละหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย เป็นต้นทั้งหมดนั้น เป็นธรรม แต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน ว่างเปล่าจากความเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตนอย่างสิ้นเชิง ไม่มีใครเป็นเจ้าของสภาพธรรมหนึ่งสภาพธรรมใดได้เลย **จึงไม่มีของตนจริงๆ เพราะมีแต่ธรรมที่เกิดแล้วดับไปเท่านั้น** ได้ยินเมื่อสักครู่นี้ ก็เกิดขึ้นแล้วก็ดับไปแล้ว ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เป็นแต่เพียงสภาพธรรมชนิดหนึ่ง เป็นธาตุชนิดหนึ่ง แม้แต่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ เมื่อครู่นี้ ดับไปแล้ว ไม่มีใครเป็นเจ้าของการเห็น เพราะเป็นแต่เพียงสภาพธรรมชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเห็นแล้วก็ดับไป

ดูเหมือนว่าแต่ละคนคิดว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สมบัติ แต่ทรัพย์สมบัตินั้นก็ไม่ว่ามีใครเป็นเจ้าของ เพราะเป็นแต่เพียงรูปธรรมเท่านั้น และทรัพย์สมบัติก็ต้องเสื่อมสลายไป ไม่มีใครเป็นเจ้าของได้จริงๆ และแม้แต่ผู้ที่กล่าวว่าตนเองเป็นเจ้าของทรัพย์สมบัติก็ต้องจากไป ซึ่งความจริงก็จากอยู่ทุกขณะ เพราะเหตุว่า สภาพธรรมเกิดแล้วก็ดับไป แต่ละขณะๆ เป็นอย่างนี้ ซึ่งผู้ที่เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริงได้ ก็ต้องมีปัญญา แล้วปัญญามาจากไหน ถ้าไม่ใช่เพราะได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

ปัญญาเป็นสภาพธรรมฝ่ายดี ที่เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง เกิดขึ้นเพราะอาศัยเหตุปัจจัย ไม่ใช่
ว่ามีตัวตนที่จะไปบังคับให้ปัญญาเกิดได้ ต้องอาศัยเหตุหลายอย่างหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ ต้องมี
ศรัทธาที่จะฟัง ที่จะศึกษา เพราะเคยเห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริงมาแล้ว จึงทำให้เป็นผู้ที่สนใจที่
จะฟัง ที่จะศึกษาพระธรรม เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เมื่อได้ฟัง ได้ศึกษา พิจารณา
ไตร่ตรองในเหตุในผล ปัญญาก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ

ชีวิตประจำวันแสดงถึงความเป็นสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีใครทำให้สิ่งหนึ่งสิ่ง
ใดเกิดขึ้นได้เลย และไม่มีใครเป็นเจ้าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วย ดังนั้น การตั้งต้นในการฟังในการศึกษาให้เข้าใจ
ว่า ธรรม คือสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เมื่อได้ฟังได้ศึกษาต่อไปด้วยความเป็นผู้เห็น
ประโยชน์ ไม่ประมาทในแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ความเข้าใจถูกเห็นถูกก็จะค่อยๆ
เจริญขึ้นไปตามลำดับ เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้ ความติดข้องและความเห็นผิด เป็นต้น ซึ่ง
จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญจนกว่าปัญญาจะถึงความสมบูรณ์พร้อมในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗